

آژانس از تحقیق درباره اتهامات نظامی برنامه هسته‌ای ایران دست بردارد

اگر آژانس انرژی اتمی و ایران می‌خواهند مسئله هسته‌ای ایران حل شود باید بی‌اعتمادی به یکدیگر را کنار بگذارند؛ آژانس باید از بررسی اتهامات درباره نظامی بودن برنامه هسته‌ای ایران صرف‌نظر کند.

اندیشکده «؛کارنگی»:

آژانس از تحقیق درباره اتهامات نظامی برنامه هسته‌ای ایران دست بردارد

خبرگزاری فارس: اندیشکده «؛کارنگی» می‌نویسد: اگر آژانس انرژی اتمی و ایران می‌خواهند مسئله هسته‌ای ایران حل شود باید بی‌اعتمادی به یکدیگر را کنار بگذارند؛ آژانس باید از بررسی اتهامات درباره نظامی بودن برنامه هسته‌ای ایران صرف‌نظر کند. به گزارش فارس، اندیشکده صلح بین‌الملل «؛کارنگی» در مقاله‌ای نوشته «؛مارک هیبز» عضو ارشد برنامه سیاست هسته‌ای این اندیشکده می‌نویسد بی‌اعتمادی ایران و آژانس نسبت به یکدیگر اولین مانع بر سر راه رسیدن دو طرف به توافق درباره برنامه هسته‌ای ایران است. برای حل این مسئله آژانس باید بپذیرد از تحقیقات درباره اتهامات گذشته به ایران دست بردارد و ایران هم باید قبول کند تا آژانس پروتکل الحاقی را درباره این کشور پیاده نماید.

* ادامه بی‌اعتمادی یا بهانه‌تراشی آژانس علیه فعالیت‌های هسته‌ای ایران

مقامات ارشد آژانس بین‌المللی انرژی اتمی قرار است در تاریخ 13 دسامبر با هم‌تایان ایرانی خود ملاقات کنند. آژانس آماده است تا از ساختمانی در منطقه نظامی «؛پارچین» دیدن کند؛ جایی که تهران ادعا می‌کند یک تأسیسات نظامی عادی است، اما آژانس معتقد است ایران در آن‌جا آزمایش‌هایی مربوط به ساخت سلاح هسته‌ای انجام داده است.

* حل مسئله هسته‌ای ایران از طریق مذاکره بین تهران و واشینگتن راحت‌تر و بهتر حل است تا با دخالت 1+5

اگر آژانس درباره تأسیسات پارچین و یا دیگر تأسیساتی که اعتقاد دارد در گذشته محل انجام فعالیت‌های مرتبط با سلاح‌های هسته‌ای بوده‌اند از ایران سؤال نکند، فرصتی به وجود می‌آید تا تهران بتواند راحت‌تر با آمریکا و دیگر قدرت‌ها به توافق برسد و بحران هسته‌ای این کشور پایان یابد.

اما چنین توافقی با پنج عضو دائم شورای امنیت به علاوه آلمان (گروه 1+5) فواید کم‌تری خواهد داشت و نمی‌تواند تضمین کند که ایران در آینده به ساخت مخفیانه سلاح‌های هسته‌ای دست نخواهد زد.

* احتمال آن که تهران با دیدار آژانس از پارچین موافقت کند این بار هم بسیار اندک است

نه ماه است که ایران مرتباً اجازه دسترسی آژانس را به تأسیسات پارچین نمی‌دهد و «؛یوکا آمانو» مدیر کل آژانس هم می‌داند چنین سفری به تهران احتمالاً بی‌فایده خواهد بود.

احتمال موافقت تهران با بازدید آژانس از پارچین در این هفته هم بسیار اندک است. مقامات ایرانی شاید زمانی با آژانس همکاری کنند که تأسیسات پارچین را پاک‌سازی کرده و برای حفظ آبرو به قراردادی با 1+5 دست یافته‌اند که به حل سیاسی بحران منجر خواهد شد.

* نتیجه انتخابات آمریکا ممکن است با پیشنهاد دوباره آمریکا برای رسیدن به توافق با ایران همراه شود

یکی از دلایل مهم دیگری که ممکن است باعث بی‌میلی ایران به صدور اجازه دسترسی آژانس به پارچین در شرایط کنونی شود این

است که پس از انتخابات ریاست جمهوری در آمریکا احتمال آن که واشینگتن به زودی پیشنهاد توافقنامه‌ای را مطرح کند زیاد است. مقامات آمریکایی هم می‌گویند اکنون «؛پنجره‌ای به روی فرصت‌ها» برای رسیدن به توافق باز شده، از جمله فرصتی برای مذاکرات مستقیم آمریکا با ایران.

* اصرار دوباره آمریکا و آژانس برای همکاری بی حد و مرز ایران با آژانس انرژی اتمی

اما در همین حین، آمریکا همچنان بر موضع خود مانده و می‌گوید عدم همکاری ایران با آژانس ممکن است باعث شود پس از نشست ماه مارس آژانس، شورای امنیت توجه بیش‌تری به مسئله هسته‌ای ایران کند. «؛آمانو» هم می‌خواهد همچنان به ایران فشار بیاورد تا به سؤالات درباره پارچین و سایر سایت‌هایی پاسخ دهد که آژانس ادعا می‌کند برنامه هسته‌ای این کشور «؛شاید بعد نظامی» داشته باشد.

* همکاری‌های ایران با آژانس تا کنون بسیار موفقیت‌آمیز بوده است

از سال 2003 تا کنون دو مسیر به سمت ایران وجود داشته است: یکی مسیر آژانس و یکی مسیر دیپلماسی قدرت‌های بزرگ. مسیر آژانس عملاً بسیار موفقیت‌آمیز بوده است.

دانشمندان و متخصصین آژانس دائماً بر آن دسته از تأسیسات شناخته شده ایران نظارت دارند که می‌توانند برای تولید پلوتونیوم و غنی‌سازی اورانیوم مورد استفاده قرار بگیرند. آژانس اکنون مطمئن است که اگر ایران بخواهد «؛به یک باره» غنی‌سازی اورانیوم را به سمت تولید یک دستگاه انفجاری هسته‌ای منحرف کند به سرعت دستش رو خواهد شد. همچنین به دنبال هر گونه شواهدی هستند که نشان دهد ایران دارد فعالیت‌هایی انجام می‌دهد آژانس از آن‌ها مطلع نیست.

به همین ترتیب، راه دوم یعنی راه دیپلماتیک هم توسط اتحادیه اروپا باز شد. سه سال بعد، این دایره بزرگ‌تر شد و شورای امنیت را هم در بر گرفت؛ از جمله فرانسه و انگلیس دو عضو دائم اتحادیه اروپا، و همچنین آمریکا، روسیه و چین.

* آمانو رئیس آژانس، پس از انتخابش گفته بود که قرار است سیاست‌های پر از ریسک را به عهده سایر بخش‌های آژانس بگذارد

این دو راه از آن‌جایی جدا هستند که نقش آژانس با نقش 5+1 یکی نیست. در همین راستا بود که در سال 2009 که آمانو به عنوان رئیس آژانس جایگزین محمد البرادعی شد، اعلام کرد که دیپلماسی و سیاست‌کاری‌های شامل ریسک را به ارگان‌های سیاست‌گذاری آژانس محول خواهد کرد؛ عمدتاً هیئت رئیسه و 35 عضو آن که شامل اکثر کشورهایی است که فعالیت‌های عمده هسته‌ای دارند. در عوض، آمانو می‌خواست به برنامه‌های تخصصی‌تر آژانس بپردازد که 158 کشور عضو را تحت تأثیر قرار می‌داد.

* برای رسیدن به هرگونه توافق، ابتدا باید بی‌اعتمادی مقامات ایران به شورای امنیت و اعضای دائم آن از بین برود

بنابراین، مذاکره با ایران برای رسیدن به توافق اکنون به 5+1 سپرده شده است. شاید این سازمان در سال 2013 به نتیجه برسد؛ اما این نیازمند آن است که مقامات ایران بی‌اعتمادی عمیق خود را به قدرت اعضای دائم شورای امنیت به ویژه آمریکا در و تو کردن هر راه‌حل مناسبی، کنار بگذارند. رسیدن به توافق در صورتی ممکن است که آمریکا نقش مدیریت را به عهده بگیرد و به ایران پیشنهاداتی بدهد که تهران را متقاعد کند از آرمان‌های هسته‌ای بی‌پایان خود صرف‌نظر کند.

* مسیر دیپلماتیک شاید موجب شود بی‌اعتمادی آژانس به فعالیت‌های هسته‌ای ایران در گذشته نیز به فراموشی سپرده شود

آمانو هفته گذشته اعلام کرد که آژانس هم در راستای دیپلماسی ادامه‌دار 5+1 قرار است به پرسیدن سؤال از ایران درباره ابعاد نظامی احتمالی در برنامه هسته‌ایش ادامه دهد. با این حال، برخی تحلیل‌گران می‌گویند اگر در مسیر دیپلماسی پیشرفت حاصل شود، قدرت‌های مذاکره‌کننده با ایران احتمالاً به آمانو اصرار خواهند کرد تا بیش‌تر خودداری کند و شاید حتی فشار بر ایران را برای ارائه توضیح درباره برخی فعالیت‌های گذشته‌اش متوقف کند.

* آژانس باید توافق کند تا از تحقیقات دقیق در تاریخ هسته‌ای ایران دست بردارد و تهران هم باید بپذیرد آژانس پروتکل الحاقی را پیاده نماید

این کار شاید مذاکره با ایران را ساده‌تر کند؛ مذاکراتی که «#171؛علی‌اصغر سلطانی» سفیر ایران در آژانس انرژی اتمی، ماه گذشته در اتاق مدیریت آژانس آن را «#171؛راه‌حلی آبرومندانه و خروج از بن‌بست کنونی» توصیف کرد که ایران برای پذیرش آن «#171؛کاملاً آماده» است. راه‌حلی که 1+5 می‌تواند در این راستا ارائه دهد باید ایران را مطمئن کند که تحقیقات آژانس درباره تاریخ هسته‌ای این کشور به گونه‌ای انجام خواهد شد که هیچ اطلاعات خجالت‌آوری افشا نشود؛ و احتمالاً تمام سؤالات آژانس نیز پاسخ داده نشود.

ایران هم در عوض باید به آژانس قدرت و اجازه لازم را بدهد تا پروتکل الحاقی را اجرا نماید، و همچنین باید موافقت کند تا وارد خطوط قرمز آژانس و فعالیت‌های خاص مرتبط با تولید سلاح‌های هسته‌ای نشود.

* اگرچه توافق بین تهران و آژانس به سود هر دو طرف است؛ اما به دلیل بی‌اعتمادی و کارشکنی، رسیدن به این توافق بسیار دشوار است

چنین رویکردی می‌تواند به ایران کمک کند آبروی خود را حفظ کند؛ اما رسیدن به این رویکرد دشوار است. مثلاً ترسیم خطی بین فعالیت‌های گذشته که ایران نیازی نیست آن‌ها را کامل توضیح دهد، فعالیت‌های اخیر و کنونی که باید کامل به اطلاع آژانس برسند، و فعالیت‌های آینده که باید از آن‌ها جلوگیری شود، ممکن است کار دشواری باشد.

به اعتقاد برخی کشورهای غربی عضو هیئت رئیسه آژانس، این رویکرد به ویژه در صورتی دشوار است که ایران بخواهد همچنان تحقیقات خود را درباره سلاح‌های هسته‌ای ادامه دهد. ماه گذشته، سندی به دست رسانه‌ها رسید که ادعا می‌کرد ایران تا مدتی پیش دست به فعالیت برای تولید سلاح هسته‌ای می‌زده است؛ هرچند اعتبار این سند مشخص نیست و احتمالاً توسط طرف‌هایی منتشر شده که اعتقاد دارند ایران همچنان مشغول انجام چنین فعالیت‌هایی است.

* اگر قرار است 1+5 با ایران کنار بیاید، باز هم نقش آژانس نباید کنار گذاشته شود

1+5 هر کاری که انجام می‌دهد، باز هم باید از برنامه تحقیقاتی آژانس دفاع کند. شورای امنیت از سال 2006 تا کنون به وضوح از آژانس خواسته تا ادعاها درباره احتمال وجود ابعاد نظامی در برنامه هسته‌ای ایران را بررسی کند. اگر قرار است 1+5 در آینده به توافقی با ایران برسد که تحقیقات درباره گذشته ایران را حذف یا محدود کند، این کار باید به صورتی انجام شود که حاکمیت قضایی آژانس زیر سؤال نرود. همچنین، تلاش برای محدود کردن برخی فعالیت‌های هسته‌ای ایران باید باز هم در چارچوب نقش تحقیقاتی آژانس در این کشور انجام شود.

* تناقض راه‌حل بین ایران و آژانس این است که آژانس می‌خواهد هم درباره تاریخ هسته‌ای ایران تحقیق کند و هم آن را نادیده بگیرد

در نهایت، به دلیل پنهان‌کاری‌های اسطوره‌ای ایران درباره فعالیت‌های هسته‌ایش، توافقنامه 1+5 با این کشور باید از آژانس هم درخواست کند تا از طریق اجرای پروتکل الحاقی، مطمئن شود که فعالیت‌های هسته‌ای ایران صرفاً برای اهداف صلح‌آمیز صورت خواهد گرفت. البته مشخص نیست اگر آژانس پاسخ همه سؤالات خود را مبنی بر شواهد به دست آمده‌اش نداشته باشد، چگونه می‌تواند این اطمینان را حاصل کند.

* آمانو به اصرار آمریکا و برخی کشورهای غربی دیگر، اتهامات علیه ایران را علنی کرد

آژانس از ماه نوامبر گذشته تا کنون علناً در حال بررسی ادعاهایی است که برنامه هسته‌ای ایران را نظامی می‌دانند. در آن زمان، آمانو ریسک محاسبه شده‌ای کرد و شواهد آژانس درباره فعالیت‌های هسته‌ای نظامی ایران را در اختیار هیئت رئیسه قرار داد تا مطمئن شود این اتهامات علنی خواهند شد. آمریکا و سایر کشورهای غربی عضو هیئت رئیسه در تشویق آمانو به این کار نقش مهمی داشتند. با این حال، روسیه اعتراض کرد که انجام این کار بر ایران فشار می‌آورد تا آن دسته از فعالیت‌های هسته‌ای گذشته‌اش را افشا کند که در آینده اجازه انجامشان را نخواهد داشت، و این کار مذاکره جهت رسیدن به راه‌حلی دیپلماتیک را برای بحران کنونی دشوار می‌کند.

* اگرچه اقدام آمانو در چارچوب قانون و به عقیده خود وی صحیح بوده است؛ اما احتمالاً محاسبات روسیه به درک درست‌تری از شرایط منجر خواهد شد

آمانو اقدام خود را بر این اساس انجام داد که شواهد موجود درباره فعالیت‌های هسته‌ای نظامی مخفیانه و به شدت حساس توسط ایران باید رسماً به اطلاع اعضای هیئت رئیسه برسد. وی این کار را انجام داد چون اعتقاد داشت آژانس انرژی اتمی باید

دستورالعمل‌های خود را پیاده کند، نه وظایف 5+1 را. اما احتمالاً محاسبه دیپلماتیک روسیه است که در نهایت مطابق واقعیت خواهد بود.